

de 15e Elfstedentocht: afzien en genieten tegelijk

Zo is het begonnen

Ooit in 1979, op 18-jarige leeftijd, na keer op keer elke winter geveld te zijn door het schaats-virus, eindelijk besloten maar eens het enige "echte" medicijn te nemen en lid te worden van de Friesche Elfstedenvereniging. Dit nauwelijks aan anderen verteld want men vond dat toch maar verspilde moeite, "die tocht komt er toch nooit meer, dat je daar nog in gelooft", was destijds een veel gehoorde reactie.

Maar toch, sindsdien met enige regelmaat de verrichtingen van Sipkema (de toenmalige voorzitter van de 11-steden, red.) en zijn trawanten gevolgd. En uiteraard in 1985 en 1986 met veel plezier de 13e en 14e editie van de Elfstedentocht zonder noemenswaardige problemen uitgereden.

Kroes als scheidsrechter

U kent vast wel het verhaal van de scheidsrechter die tijdens een voetbalwedstrijd onterecht een penalty aan een van de partijen heeft onthouden. Tien tegen een dat hij nog in de loop van dezelfde match zal proberen deze fout te herstellen door bij de minste of geringste aanleiding te fluiten voor een overtreding in het 11m gebied en alsnog een penalty zal toekennen.

Henk Kroes, voorzitter van de Friesche Elfstedenvereniging, is als geen ander bekend met deze situatie. Was hij het niet die, begin februari 1996 na bijna 3 maanden onafgebroken vorst, toch te 11-der ure had besloten de "tocht der tochten" niet door te laten gaan?

Carnaval in het Noorden

Nu, 11 maanden na die "zware" beslissing van februari 1996 en alweer 11 jaar na de laatste Elfsteden van 1986, heeft Kroes zijn eerste goede voornemen waar gemaakt en op 2 januari aangekondigd dat de 11-steden tocht dit jaar hoe dan ook gereden zou worden. De volgende ochtend was de datum van 4 januari bekend en heel Nederland volledig in de greep van het snel om zich heen grijpende 11-steden virus. Zoals u inmiddels ook hebt geconstateerd: het getal 11 speelt een belangrijke rol bij de Elfstedentocht. Daarom wordt het 11-steden festijn terecht ook wel "het Carnaval van het Noorden" en de rayonhoofden "de raad van 11" genoemd.

Een zware tocht

De 15e editie van de Elfsteden, zou in tegenstelling tot 1985 en 1986 in de boeken gaan als "een zware jongen".

- zelden is de tocht zo vroeg in het jaar georganiseerd, met als gevolg: de eerste of laatste kilometers moesten in het donker geschaatst worden;
- de voorbereidingstijd was kort, na amper 12 dagen schaatsbaar natuurijs hadden de meeste 11-steden cracks nog veel te weinig schaatskilometers in de benen om eens even lekker 200 km in Friesland te gaan schaatsen;
- bovendien was er de koude en straffe wind uit het noordoosten, kracht 5 a 6.

De voorbereiding

Net na de kerstdagen begonnen met de eerste bescheiden 40 en 50 km tochtjes op natuurijs. Toch wist ik 1 januari 's avonds dat het moest kunnen. Die nieuwjaarsdag nauwelijks oliebolletjes gegeten maar op de Rottemeren bij Zevenhuizen met een noordoosten wind kracht 6, zo'n 90 ijs- en ijskoude schaatskilometers afgelegd, waarvan 45 km met de wind vol op kop. Kortom: afzien en tevens generale repetitie voor zaterdag 4 januari!

Als presentator bij RTW-radio geregeld dat ik tijdens de tocht van zaterdag 4 januari van 05.00 uur tot 19.00 uur telefonisch verslag zou doen van de vorderingen op de Friesche ijsvloer.

Vrijdag 3 januari 1997

Van mijn dochterje Erna haar beer "Bruno" meegekregen als mascotte. "Papa, als jij Bruno op je rugzak vastmaakt dan kan ik je misschien herkennen en dan kun je hem gelijk het schaatsen leren", vond zij. "En als jij het haalt, dan wil ik zondag ook eens 'n schaatstochtje maken en een medaille halen". Waren dit de eerste nog jeugdige symptomen van schaatskoorts bij haar?

Zo gezegd, zo gedaan. Rond 14.00 uur met Bruno-beer en rugzak op de trein in Gouda gestapt en via Utrecht, Amersfoort en Zwolle op uiterst comfortabele wijze in Leeuwarden aanbeland. Tijdens deze treinreis al talrijke land- en lotgenoten ontmoet die voortdurend bezig waren met:

- te vertellen over de reeds eerder opgedane ervaringen in 1985 en 1986,
- of zichzelf moed in te drinken en te eten,
- of elkaar te informeren over hoe je het beste de kou zou kunnen trotseren.

Tegen 18.00 uur aangekomen op een sfeervol station Leeuwarden en gelijk door naar het FEC (ook wel bekend als Frieslandhal). Daar ingeschreven en de laatste instructies voor de tocht der tochten ontvangen. Toen werd mij pas echt duidelijk: de 11-steden koorts had weer eens ongenadig toegeslagen bij zowel deelnemers, organisatie als publiek, wat een prachtig spektakel, wat een gigantische heksenketel!

Vervolgens op pad naar het Expeditieknooppunt van de PTT in Leeuwarden waar ik mede dankzij Cees Barentsen (Cees, nogmaals bedankt!) mocht overnachten. 's Avonds de beelden op TV bekeken en met diverse 11-steden PTT-ers de strategie en tactiek voor de volgende dag besproken. Ik laat u even meegenieten van enige opmerkingen:

- wat doe je tegen de kou?
- hoe schaats je het beste tegen de wind?
- "neet iek, mer mien schoonmoeder haddu hei mottu schetse"
- "vooral doorgaan"
- en: "waar zijn wij nou helemaal mee bezig, have a break...."

Nog wat schaatsers geïnterviewd voor RTW-radio, een leuk gesprek op TV gevolgd van Mart Smeets met Evert van Benthem en tegen twaalf m'n slaapplek opgezocht.

Zaterdag 4 januari 1997

Rond 04.00 uur opgestaan en op m'n gemak gewassen, aangekleed, ontbeten en de rugzak met diverse attributen (waaronder Bruno) ingepakt. Nog vlug de laatste informatie over weer en route op TV bekeken. Even na vijven via de mobiele telefoon aan RTW-radio laten weten dat we (Bruno en ik) er nog steeds zin in hadden en vervolgens met diverse land- en lotgenoten op naar het FEC. Langs de route van FEC naar de Zwette samen met tienduizenden dolenthousiaste toeschouwers de wedstrijdrijders tijdens hun eerste loopkilometers aangemoedigd en naar het ijs geschreeuwd! Je zou bijna vergeten dat je zelf ook nog die 200 km te schaatsen hebt....

De start

Tegen zessen bij de schaatsfuik gemeld en rond 06.25 uur was het zover. Schaatsfuik open en lopen! Met z'n allen 2 kilometer richting Zwette, aangemoedigd door talrijke toeschouwers. Op de verlichte Zwettehaven de schaatsen ondergebonden en rond 06.50 uur vertrokken richting Sneek. En wat is het dan donker!

Bij heel zwak maanlicht en met de wind in de rug in sneltreinvaart richting Sneek geschaatst. Oppassen, niet voluit schaatsen want je gaat zo onderuit. Gelukkig wordt de route her en der verlicht door het licht van tractoren. En op elk bruggetje -zelfs in de middle of nowhere- fanatiek aanmoedigende toeschouwers.

En, da's boffen, in een bomvol Sneek hoeft nauwelijks gekluund te worden. Na Sneek volgt, nog steeds met wind in de rug IJlst. Alle controleposten worden "snel" aangedaan en via RTW-radio kan ik voortdurend de laatste stand van zaken doorgeven.

Inmiddels is het gelukkig licht geworden, maar op het Slotermeer, richting Sloten, moet ook even een tweetal kilometers vol tegen de wind worden geschaatst, een voorproefje van wat ons later op de dag nog te wachten staat. Tot Stavoren gaat alles voorspoedig, weinig valpartijen, nauwelijks uitvallers, de stemming is opperbest en onderweg -waar komen ze toch vandaan- dat fantastische schaatspubliek

Na 66 km begint het pas echt

Na de controlepost in Stavoren is het afgelopen met het aangename en ontspannen schaatsen. Een extra sweater aangetrokken tegen de wind en de vanaf nu snijdende kou. Volop tegenwind, afzien en talrijke valpartijen op het ijs. Daarom: goed uitkijken, krachten verdelen, constant schaatstempo aanhouden en doorbijten.

De wind eist al spoedig zijn slachtoffers. Her en der zie je schaatsers uitgeput aan de kant zitten. De mensen van de EHBO doen gelukkig hun werk en ook omstanders schieten te hulp.

We vorderen gestaag. Workum, Bolsward en Harlingen worden aangedaan.

En was het 's ochtends al druk in de Elfstedenplaatsen, dit is ongekend: één gigantische hossende en zingende mensenmassa! In Harlingen met een 20-tal schaatsers hartstochtelijk toegezongen en met z'n allen op de muziek van "zak eens lekker door" gedemonstreerd dat je na 116 km ook nog door de knieën kunt gaan. Even gesproken met een verslaggever van de Rijn en Gouwe. De brave man heeft het zichtbaar kouder dan ik. Dan vraag je je onwillekeurig toch af: wat is nou meer afzien, langs de kant staan of schaatsen. U mag het zeggen! Door naar Franeker.

Franeker slaat alles

En Franeker slaat alles! Rijendik publiek, en tijdens de kluunplaatsen krijg je brood en worst in je handen gedouwd, "eten mien jong, ut wird zweer". Het publiek laat zich lekker opzweepen, en mijn "Fryslan Boppe" wordt met een gigantisch gejuich begroet.

Nog een sfeerimpressie doorgegeven aan de luisteraars van RTW-radio, eigenlijk prachtig dat zo'n mobiele telefoon het ondanks de koude toch blijft doen. Ook heel wat collega-schaatsers gelukkig kunnen maken door ook hen even naar het thuisfront te laten bellen!

Slopende kilometers voor de boeg! Ga er maar aan staan: nog 45 lood- en loodzware kilometers naar Dokkum. Ik schaats aan kop van een groepje en we besluiten gezamenlijk dat de eindstreep voor ons in Dokkum ligt. Want vanaf Dokkum hebben we wind in de rug en zal niemand meer opgeven.

Vallen en opstaan

Voor het gevoel gaat het allemaal tergend langzaam, en dan opeens lig ook ik languit op het ijs, voor het eerst ècht gevallen. Voordat ik goed en wel beseft wat er is gebeurd, krabbel ik overeind en wordt door mijn achterbuurman verder op de been geholpen. "Sorry joh, ik tikte je schaats aan".

Inmiddels valt de schemering in. En het ijs op de laatste 12 km naar Bartlehiem is van slechte kwaliteit en vol met scheuren. Het uur van de waarheid. De wind neemt, althans zo lijkt het, iets af. Of zou je toch gewend raken aan die snerpemde en snijdende noordoosten wind?

Bartlehiem is carnaval a la Friesland. Ik laat me dan ook verleiden tot een pirouette op het ijs. Even pauzeren, wat eten, drinken en door naar Dokkum!

Dokkum is het einde

En ook Dokkum staat op z'n kop. Nou kan het niet meer mis gaan. We hebben de noordoosten wind overleefd. De voorlaatste stempel wordt op de kaart gezet en onder het genot van warme thee (wat is dat toch lekker zeg, na 175 km!) genieten van de sfeer.

De EHBO-posten zijn overvol, uitgeputte schaatsers, snijwonden, bevroren ogen, wat een leed! En wat is het erg als je in het zicht van de eindstreep niet meer verder kunt of niet meer verder mag van de organisatie.

Ik word aangesproken door ene Gerregien uit Hoornsterzwaag met het verzoek om de laatste 25 km gezamenlijk af te leggen. Zij heeft behoorlijk last van haar enkels en wil op zeker gaan. Van mijn kant geen bezwaar en met z'n tweeën schaatsen we, heerlijk met de wind in de rug, terug naar Bartlehiem.

De laatste loodjes

Dan een scherpe draai naar links, daar hadden we even niet meer op gerekend: 3 km naar het oosten, en de wind weer pal van voren. Even op de tanden bijten en doorzetten. Dan nog een laatste geheime controle en nu de echt allerlaatste 6 km richting finish op de Bonkevaart.

De laatste 3 km kunnen we de ijsvloer niet meer zien door de felle TV-lichten aan de horizon, met als gevolg: alsnog talrijke valpartijen. Daarom handen voor de ogen houden en voorzichtig doorgaan!

Tegen 22.00 uur passeren we moe maar voldaan de finishlijn. Maar tijd om uit te rusten is er niet. De laatste stempel wordt gezet, schaatsen uit, schoenen aan en met de bus terug naar het FEC waar de controlekaart wordt ingeleverd.

Het zit er op!

In het FEC uitgelaten mensen, hun familielid of kennis heeft het gehaald, maar ook wanhopige fans. Zij hebben al uren niets meer van hun favouriete 11-steden schaatsers gehoord. Daarom even naar het thuisfront gebeld en laten weten dat ik veilig ben aangekomen. Ik regel nog een pilsje voor Gerremien, we kletsen even na en met de belofte dat ik haar dit verslag in het Weekblad van Waddinxveen zal opsturen, nemen we afscheid.

Teruggelopen naar het Expeditieknoppunt van de PTT, daar wat gegeten en gedronken, de PTT-organisatie bedankt voor hun gastvrijheid en op naar station Leeuwarden. Met een extra trein om circa 01.00 uur vertrokken richting Utrecht. In de trein een beetje gelezen en ervaringen uitgewisseld met Henk Brockhoff uit Benthuizen. Ook hij was blij dat ie "de toch der tochten" ongedeerd had overleefd.

"Wat mij betreft hoeft dit niet elk jaar, maar de volgende keer ben ik zeker weer van de partij". Henk knikt instemmend. Tegen half 5 eindelijk thuis en na ruim 24 uur gelijk gaan pitten, heerlijk!

Zondag 5 januari 1997

Bruno-Beer en pa (in die volgorde) hebben geschaatst, de eerste comfortabel, de ander heeft wat meer moeten afzien. En dus vond dochterlief Erna (met haar 7 jaren) dat ze niet meer kon achterblijven. Ze moest en zou vandaag haar eerste toertochtje maken. Sander, haar bijna 9-jarige broer, was het hier helemaal mee eens, en daarom 's middags samen met hun papa op naar de Rottemeren voor een schaatstochtje van circa 10 km....

Een bekeuring (ja ja, auto verkeerd geparkeerd!), diverse valpartijtjes, twee stempelposten en ca. 75 minuten later hebben we onze stempelkaarten ingeleverd en allemaal een mooie medaille als herinnering aan onze eerste gezamenlijke toertocht ontvangen. De kinderen apetrots op hun prestatie van formaat en pa eigenlijk ook. Daar kan toch geen elfstedenkruisje tegenop?

Pierre Linssen